

Sosiaalisempia vaihtoehtoja luottomarkkinoille?

Katsaus kv-malleihin ja käytäntöihin

Tutkija-arvioitsija Sari Nyholm, Takuusäätiö, 15.2.2017

Takuusäätiö - neuvoja, tukea ja ratkaisuja talous- ja velkaongelmiin

- **neuvomme** Velkalinjassa ja Kysy rahasta -chatissa
- myönnämme **takauksia velkojen järjestelylainoille**
- **koulutamme** vapaaehtoistoimijoita ja ammattilaisia

- **kehitämme välineitä ennaltaehkäisyyn ja korjaamiseen**
 - ✓ Pienlaina – kohtuuehtoista rahoitusta pienituloisille
 - ✓ Penno.fi – ilmainen sovellus taloudenpitoon
 - ✓ Mun talous –verkosto nuorille ja heitä kohtaaville
 - ✓ Talouspolku - hanke syrjäytettyjen tavoittamiseksi

- **teemme vaikuttamistyötä** velkaongelmien ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi

Pienlaina-projekti (2013-2017)

Kokeilemme ja kehitämme uudenlaista sosiaalista pienluototusta, joka **ennaltaehkäisee** pienituloisten kotitalouksien ylivelkaantumista.

Lainapääoma saatiin v. 2012 kirkon Yhteisvastuukeräyksestä, kehittämistyötä rahoittaa STM Veikkauksen tuotoilla (aik. RAY)

- Toimintaedellytysten selvittäminen: kenelle, miten ja millä ehdoilla?
- Kotitalouksien taloudenhallinnan tukeminen erilaisia välineitä kehittämällä: neuvonta, ohjaus, Penno.fi
- **Kansainvälisiin malleihin ja käytäntöihin tutustuminen hyvien käytäntöjen löytämiseksi**

Miksi lainaa pienituloisille?

Köyhien ja pienituloisten riski ylivelkaantua on suuri

- tiukalle vedetty talous ei joustaa
- pienistä tuloista säästäminen on vaikeaa

Kun tulot tai menot muuttuvat äkisti, tai eteen tulee isompi kuluerä, saattaa laina olla ainoa vaihtoehto

- usein käytettävissä on vain huonoja rahoitusratkaisuja
- mitä heikompi maksukyky, sitä kalliimpi laina: korot, lainakäytännöt, perintäkulut

Luottoyhteiskunnassa myös pienituloisilla tulee olla pääsy kohtuuehtoisille rahoitusmarkkinoille.

- taloudellisesta inklusiosta (*Financial Inclusion*) puhutaan maailmalla paljon

Taloudellinen inkluusio

(Financial Inclusion)

- Kohtuuhintaiset pankki- ja rahoituspalvelut myös vähäosaisten ja pienituloisten saatavilla
- Jos ei toteudu, voi johtaa sosiaaliseen ja taloudelliseen syrjäytymiseen
- Ei ole itsestään selvästi pelkästään hyvä asia, johtaa kuitenkin suurimmaksi osaksi mahdollisuuksien lisääntymiseen
"Overextension can lead to over-indebtedness."
- Kansalliset strategiat taloudelliselle inklusiolle 56 maassa vuonna 2015.
 - Valtaosa Aasiassa, Afrikassa ja Etelä-Amerikassa
 - Myös Iso-Britanniassa ja Turkissa

Kysynnän ja tarjonnan lisäksi huomioitava

- Ihmisten kohtelu luottomarkkinoilla → jotkut jäävät palveluiden ulkopuolelle vapaaehtoisesti
 - Onko aito valinta, heikkoa osaamista vai seuraus tietyyntyyppisestä maailmantulkinnasta (*mental model*)?
- Ihmisten resilienssi (recilience): sopeutumiskyky taloudellisten vaikeuksien kohdatessa
 - Sisäiset kyvyt sekä ulkoiset resurssit ja tuen lähteet
 - Millaisia keinoja on käytettävissä vaikeina aikoina
 - Taloudelliset palvelut yksi resursseista, eivät päämäärä
- Välitön ympäristö, rakenteet ja kulttuuri
 - Taloudellinen syrjäytyminen ei tapahdu tyhjiössä
 - Taloudelliselle syrjäytymiselle annettu painoarvo ja keinot, joilla siihen valitaan puuttua ovat kulttuurisidonnaisia

Yhtenä ratkaisuna kaikkein
heikoimmassa tilanteessa oleville

Mikroluotot

(englanniksi microcredit, microfinance)

- joita vastoin yleistä käsitystä myönnetään
- myös Euroopassa ja kehittyneissä maissa
 - muuhunkin kuin yritystoimintaan:
- v. 2013 noin 1/5 yksityisiin tarpeisiin (21 %)

(englanniksi personal loans)

Erilaisia tapoja organisoida ja toteuttaa

- Olemassa olevan rahoituslaitoksen osana
Esim. Espanjan Caixa-Bankin oma Microbank, kun vuositulot alle 18 000 €: omat tuotteet, yhteinen infra, henkilöstö jne.
- Itsenäiset mikroluotottajat
Tänään esimerkit Australiasta, Irlannista ja Iso-Britanniasta
- Julkisin varoin toimivat
Tästäkin esimerkkinä tänään Iso-Britannia
- Organisoititavan lisäksi eroja mm.:
 - Kuka voi hakea lainaa
 - Onko lainan käyttötarkoitusta rajattu
 - Minkä verran lainaa voi hakea
 - Lainaehdot: korko, takaisinmaksuaika, kk-erä

Lähdeluettelossa raportti "Creating Credit, Not Debt"

Australian Good Shepherd Microfinance: NILS – no-interest loans scheme

- Lainoittanut yli 125 000 valtavirtarahoitusten ulkopuolelle jäänyttä pienituloista
- Yhteistyössä National Australia Bank (NAB), Victoria State Government ja Government of South Australia
- Toiminnasta tehdyn arvioinnin mukaan NILS-asiakkaille on kolme kertaa muita suurempi riski vakavaan taloudelliseen syrjäytymiseen.
- Asiakkaat raportoivat vaikutuksia elämänlaatuun, stressiin, ahdistukseen sekä säästämiseen ja taloudelliseen riippumattomuuteen.
- Lisäksi moni on NILSIN myötä lakannut käyttämästä mm. pikavippejä.

<http://goodshepherdmicrofinance.org.au/>

It makes sense loans in Ireland

- Toteuttajina voittoa tavoittelemattomat luotto-osuuskunnat Credit Unionit (CU), jotka tarjoavat jäsenilleen erilaisia pankki- ja rahoituspalveluja
- Vapaaehtoinen ohjelma alkoi 30 CU:n pilotilla v.2016, viime vuodenvaihteessa mukana jo 60 Credit Unionia.
- Kohdennettu tiettyjen tukien piirissä oleville jäsenille.
- Tavoitteena on vähentää riippuvuutta korkeakorkoisista luotottajista.
 - Pieniä summia pienellä korolla: 100-2000€, maksimikorko 12%. Laina-aika 1kk – 24kk
 - Lainan käyttötarkoitusta ei ole rajattu lainkaan.
 - Myönnetään 24h hakemuksesta ja jäseneksi liittymisestä
 - Laina lyhennetään viikoittain suoraan tuista (Household Budget Scheme tiettyjä tukia saaville).

<http://itmakessenseloan.ie>

 TAKUU
SÄÄTIÖ

Iso-Britannia (UK)

Vuonna 2015 yli 64 miljoonaa asukasta

2 % ilman pankkitiliä (puolet vapaaehtoisesti)

7-10 milj. rajallinen pääsy pankkipalveluihin

arviolta 200 000 laittomilla lainamarkkinoilla

Doorstep/Moneylenders 4 milj. asiakasta (6%)
(mm. pitkät perinteet, luottamus, rehellisyys,
tutut toimijat, käteismaksut, viikkoerät)

Payday Loans käytössä yli 2 miljoonalla
(syinä ohut luottohistoria, maksuhäiriöt, Product Design)

On laatinut kansallisen strategian taloudelliselle inklusiolle

UK: Universal Credit (UC)

- Suurin tukijärjestelmäuudistus sitten 1940-luvun
 - Yhdistää kuusi työikäisten etuutta yhdeksi
 - Asteittain käyttöön, täyteen toimeenpanoon v. 2017
 - Vaikuttaa noin 8 miljoonaan brittiin

- Universal Creditin tultua voimaan muutoksia aiempiin
 - *Budgeting Loans* poistuu. Ollut käytössä vähintään 26 viikkoa sosiaalietuuksilla olleille hankintoihin, joihin tuet eivät riitä (£100 – £1500 korotonta lainaa max. 2v)
 - *Crisis Loans* kriisitilanteisiin ja elinkustannuksiin ratkaistaan eri tavoin eri puolilla UK:ta. Kaikissa ratkaisuissa suositetaan takauksia, hyödykkeitä ja maksusitoumuksia. Tukien ollessa katkolla otetaan käyttöön ennakkomaksut
 - ✓ Esim. 2011-2012 haettiin 596 000 kriisilainaa, joista puolet elinkustannuksiin. Lainoista 78% myönnettiin, summa oli keskimäärin £50

Punnan kurssi (13.2.2017): £1=1.1725 €, £100=117,25 €

UK: Credit Unions (CU)

- Voittoa tavoittelemattomia luotto-osuuskuntia, jotka tarjoavat jäsenilleen erilaisia pankki- ja rahoituspalveluja
- Jäsenet työssä, tuloraja (esim. £12 000=14 070 €/v)
- Lainoissa korkokatto, toiminta-alueet maantieteellisesti rajattu

Esimerkkinä London Mutual Credit Union (LMCU)

- Perustettu 1982, 21 000 jäsenomistajaa (9/2014)
- 5 konttoria + pääkonttori tietyillä alueilla Lontoossa
- Yksi lainatuotteista on pikavippi CUOK
 - £100 - £1000 (ensikertalaisille £400)
 - 1-3 kk ajaksi, takaisinmaksu kerralla/kerran kuussa
 - korko 42,6%, jäsenyys £2, pantti £5
 - Lisämaksu £11, jos haluaa rahat heti eikä 3 työpäivän kuluttua

Lisätietoja: <http://www.creditunion.co.uk/>

Punnan kurssi (13.2.2017): £1=1.1725 €, £100=117,25 €

UK: Credit Union Expansion Project (CUEP)

- Arviolta 4 milj. brittiä käyttää luottoa elämiseen, hätätilanteisiin ja suhteellisen pieniin hankintoihin.
 - Vain 5 % turvautuu yhteisöllisiin lainoihin kuten Credit Unionit
 - "sinnittelevät työntekijät" (2 milj.)
 - "enemmän taloudellisesti syrjäytyneet" (1 milj.)
- CU:t eivät tavoita heikoimmassa asemassa olevia
 - Korkokatto ja taloudellisen kestävyuden tavoite
→ pienemmän riskin asiakasryhmiin keskittyminen
 - Kattavuusongelmat ja sähköisten palveluiden puute;
London Mutual Credit Unionin pikavippi tästä hyvä poikkeus
- The Association of British Credit Unions (ABCUL)
 - CUEP-hanke on parhaillaan käynnissä
 - Tavoitteena palvelujen saatavuuden parantaminen digiloikan avulla

UK: "For those in severe problem debt, more borrowing is not the answer"

- Step Changen tutkimuksen mukaan 2,6 milj. ihmistä on vakavissa velkaongelmissa, velkaneuvonnan piirissä on Money Advice Servicen mukaan 1,7 milj.
 - Tarvitaan ilmaista talousneuvontaa.
- Step Change ajaa lakisäätteistä hengähdysaikaa (breathing space) ihmisille jotka ovat hakeutuneet velkaneuvontaan: korot, kulut ja perintä (enforcement) tauolle kun ihminen hakeutuu velkaneuvontaan ja alkaa selvittää tilannettaan
 - Kannustaisi avunhakemiseen ajoissa.
- Tärkeänä nähdään myös pienituloisten kotitalouksien taloudellisen kestävyuden kasvattaminen säästämällä
 - 1000 punnan säästöt (rainy day savings).

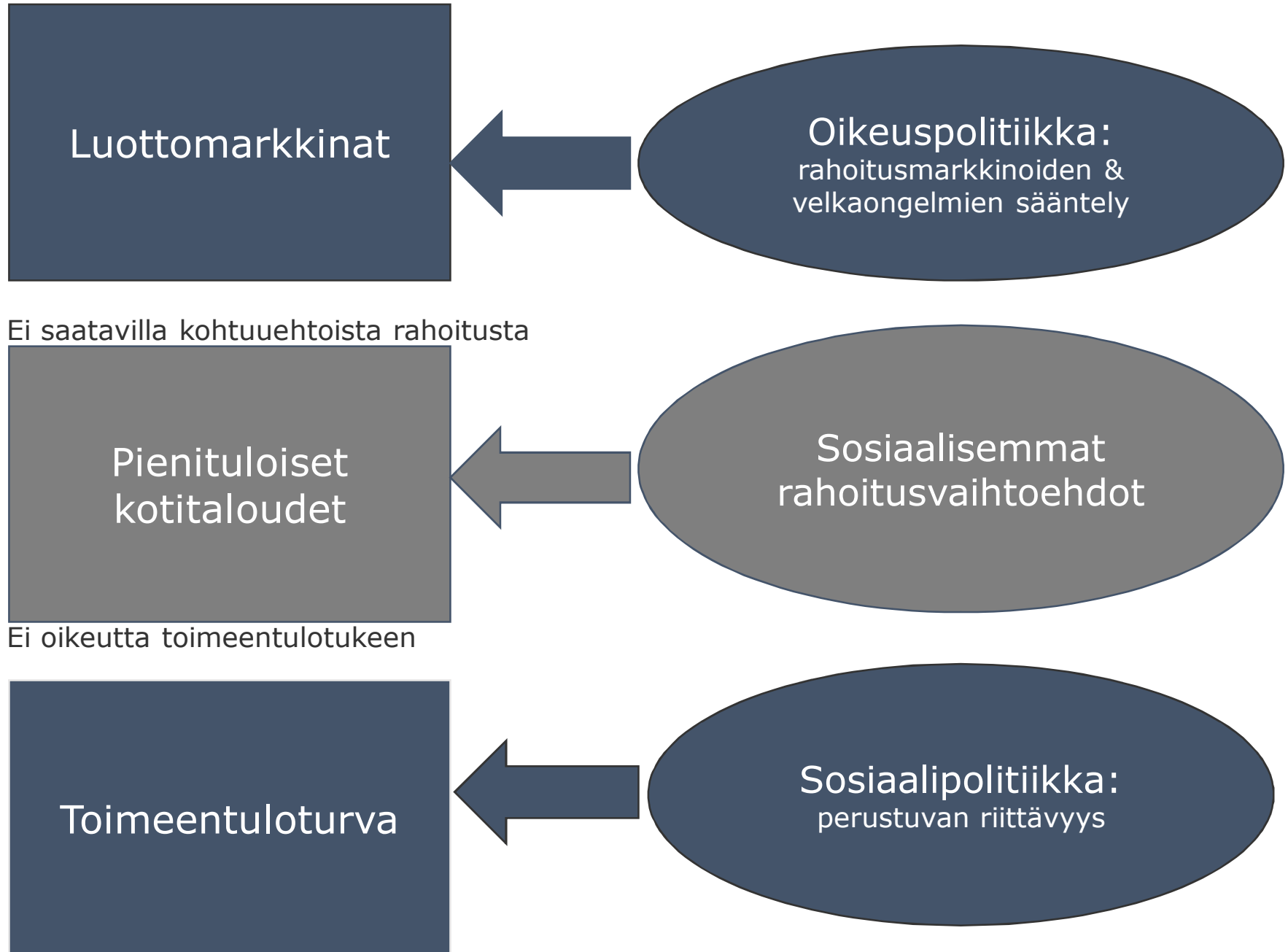
UK: Help to save -ohjelma

- Tukee ja kannustaa pienituloisia säästämään
- Kansallinen ohjelma on valmistelussa, alkaa 04/2018
- Työssäkäyville, jotka saavat lisäksi tiettyjä tukia; ohjelman piirissä 3,5 miljoonaa pienituloista perhettä
- Hallitus maksaa 50 %:n bonuksen niille, jotka säästävät Help to save -tilille kuukausittain kahden vuoden ajan.
- Bonusta saa £50/kk asti ja se maksetaan 2 vuoden jälkeen. Halukkaat voivat jatkaa vielä toiset 2 vuotta
 - ” Enimmäissäästö/2 vuoden ohjelma: £1200+£600=£1800
 - ” Enimmäissäästö/4 vuoden ohjelma: £2400+£1200=£3600
- Omia säästöjä voi tarvittaessa nostaa kesken kauden – saattaa vaikuttaa bonusten määrään.
- Säästöt ja bonukset voi käyttää haluamallaan tavalla

Punnan kurssi (13.2.2017): £1=1.1725 €, £100=117,25 €

 TAKUU
SÄÄTIÖ

Financial Inclusion 2.0

Jokaisella tulisi olla mahdollisuus

- säästämiseen
- kohtuuehtoiseen rahoitukseen
- talousneuvontaan

- Tukee itsenäistä selviytymistä
- Ehkäisee ylivelkaantumista

Kiitos!

Sari Nyholm
tutkija-arvioitsija

sari.nyholm@takuusaatio.fi
p. 040 744 0374

LÄHTEET:

Ambassadors toolkit- Microfinance Centre. <http://www.mfc.org.pl/en/content/financial-inclusion-ambassadors-toolkit>

Are you really Financially Excluded if you Choose not to be Included? Insights from Social Exclusion, Resilience and Ecological Systems. Salignac F., Muir K. & Wong J. *Journal of Social Policy* (2016), 269-286. Downloaded: 31 Mar 2016 <http://journals.cambridge.org>

http://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/irish_social_welfare_system/claiming_a_social_welfare_payment/household_budget_scheme.html (7.12.2016)

<http://itmakessense.loan.ie> (13.2.2017)

Creating Credit, Not Debt – Towards a personal microloan scheme in Ireland Georges Gloukoviezoff, UCD Geary Institute (September 2014)

The credit safety net – How unsustainable credit can lead to problem debt and what can be done about it, 02/2016 + artikkeli. Step Change Debt Charity
<http://www.stepchange.org/Mediacentre/Researchandreports/consumercredittrendsanddebt.aspx>;
<https://medium.com/@StepChange/how-we-can-make-credit-safe-and-sustainable-9ace45e62925#.jk3sdyhzk>.

<http://goodshepherdmicrofinance.org.au/>

<https://www.gov.uk/government/consultations/help-to-save-consultation-on-implementation/help-to-save-consultation-on-implementation>

Microfinance: Lending small, thinking big. www.euronews.com/2016/04/04/microfinance-lending-small-thinking-big/ (6.4.2016)

<https://www.moneyadvice.service.org.uk/en/articles/universal-credit-an-introduction#what-is-universal-credit> (13.2.2017)

A recipe book for social finance. A practical guide on designing and implementing initiatives to develop social finance instruments and markets. European Commission. Manuscript completed in January 2016.

Universal Credit overview www.gov.uk/universal-credit/overview sekä BBC:n uutinen (3.2.2016) ja BBC:n Q&A Universal Creditistä (15.2.2015)

Keskustelu Lontoossa toimivan Fair Financen perustaja-johtaja Faisal Rahmanin kanssa Lontoon opintokäynnillä 13.1.2016, hänen tuolloin pitämänsä esitys ja yrityksen nettisivut tammikuussa 2016.